

SYSTEM PRAWA PRACY

REDAKTOR NACZELNY

KRZYSZTOF W. BARAN

TOM XIII

ZAWODY PRAWNICZE

REDAKCJA NAUKOWA

KRZYSZTOF ŚLEBZAK

Wolters Kluwer

SYSTEM PRAWA PRACY

REDAKTOR NACZELNY

KRZYSZTOF W. BARAN

TOM XIII

ZAWODY PRAWNICZE

REDAKCJA NAUKOWA

KRZYSZTOF ŚLEBZAK

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Sekretarz tomu
Ariel Przybyłowicz

Autorzy

Katarzyna Bomba
(część pierwsza rozdz. 2 pkt 2.1.5;
część trzecia rozdz. 3)

Aleksander Gadkowski
(część druga rozdz. 1, 2)

Mariusz Sztorc
(część pierwsza rozdz. 2 pkt 2.1.3;
część trzecia rozdz. 2 pkt 2.1)

Krzysztof Ślebzak
(część pierwsza rozdz. 1;
część druga rozdz. 4)

Dominik Wajda
(część pierwsza rozdz. 2 pkt 2.1.2, 2.1.4, 2.2;
część trzecia rozdz. 1 pkt 1.8, 1.9, rozdz. 2 pkt 2.2;
część czwarta)

Maciej Jakub Zieliński
(część pierwsza rozdz. 2 pkt 2.1.1;
część druga rozdz. 3;
część trzecia rozdz. 1 pkt 1.1–1.7)

Recenzent
Dr hab. Piotr Prusinowski

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Świerk-Bożek

Indeks rzeczowy
Bartłomiej Jonczyk

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-284-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

O AUTORACH

Katarzyna Bomba [ORCID: 0000-0003-2362-3246]

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Katedrze Prawa Pracy i Prawa Socjalnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi; członek Krajowej Rady Komorniczej; autorka publikacji z zakresu prawa pracy i sądowego postępowania egzekucyjnego.

Aleksander Gadkowski [ORCID: 0000-0003-3029-0005]

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Zakładzie Prawa Międzynarodowego i Organizacji Międzynarodowych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; radca prawny; autor publikacji naukowych z zakresu problematyki międzynarodowego prawa praw człowieka i europejskiego prawa socjalnego.

Mariusz Sztorc [ORCID: 0000-0003-4488-5712]

Doktor nauk prawnych; sędzia Sądu Okręgowego w Rzeszowie; współautor rządowego projektu ustawy wprowadzającej urząd referendarza sądowego do ustroju sądownictwa powszechnego w Polsce; autor ekspertyz dotyczących instytucji referendarza sądowego dla Działu Prawnego Sekretariatu Generalnego Rady Europy; autor i współautor publikacji naukowych z zakresu ustroju sądownictwa w Polsce i za granicą.

Krzysztof Ślebzak [ORCID: 0000-0002-5029-4241]

Profesor nauk prawnych; kierownik Zakładu Prawa Pracy i Prawa Socjalnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; naczelnik działu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i spraw publicznych w Biurze Studiów i Analiz Sądu Najwyższego; specjalista w zakresie prawa ubezpieczeń społecznych, koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz prawa pracy.

Dominik Wajda [ORCID: 0000-0002-6416-6208]

Doktor nauk prawnych; radca prawny; członek Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego; w latach 2005–2016 asystent sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych SN; wykładowca Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie oraz SWPS Uniwersytetu Humanistyczno-społecznego w Warszawie; autor publikacji z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, prawa ustrojowego i postępowania cywilnego.

Maciej Jakub Zieliński [ORCID: 0000-0003-2250-6582]

Doktor nauk prawnych; adiunkt w Zakładzie Prawa Pracy i Prawa Socjalnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; wykładowca w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury; autor publikacji z zakresu prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych.

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	19
CZĘŚĆ PIERWSZA	
POJĘCIE ORAZ RODZAJE ZAWODÓW PRAWNICZYCH. GENEZA I EWOLUCJA REGULACJI PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH ZAWODÓW PRAWNICZYCH W POLSCE OD 1918 R.	
ROZDZIAŁ 1	
Pojęcie i rodzaje zawodów prawniczych.....	23
1.1. Pojęcie i rodzaje zawodów prawniczych	23
1.2. Zawody prawnicze a zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody	26
1.2.1. Zawody prawnicze a zawody zaufania publicznego	26
1.2.2. Zawody prawnicze a zawody regulowane	29
1.2.3. Zawody prawnicze a zawody wolne	30
ROZDZIAŁ 2	
Geneza i ewolucja regulacji prawnych dotyczących wykonywania zawodów prawniczych	34
2.1. Zawody prawnicze wykonywane w ramach służby publicznej	34
2.1.1. Sędziowie	34
2.1.1.1. Geneza jurydykacji i profesjonalizacji zawodu sędziego	34
2.1.1.2. Ewolucja regulacji prawnych dotyczących wykonywania zawodu sędziego na ziemiach polskich	37
2.1.1.2.1. Uwagi wstępne	37
2.1.1.2.2. Status sędziów w regulacjach obowiązujących w początkowym okresie po odzyskaniu przez Polskę niepodległości	38
2.1.1.2.3. Status sędziów w świetle regulacji konstytucyjnych dwudziestolecia międzywojennego	46
2.1.1.2.4. Status sędziów w świetle przepisów ustaw regulujących funkcjonowanie poszczególnych segmentów sądownictwa w dwudziestoleciu międzywojennym	49

2.1.1.2.5.	Konstytucyjne uwarunkowania wykonywania zawodu sędziego w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	65
2.1.1.2.6.	Status sędziów w świetle przepisów ustaw regulujących funkcjonowanie poszczególnych segmentów sądownictwa w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ...	66
2.1.1.2.7.	Status sędziów w świetle przepisów obowiązujących w latach 1989–2001	80
2.1.1.3.	Podsumowanie	84
2.1.2.	Prokuratorzy	86
2.1.2.1.	Okres II Rzeczypospolitej	86
2.1.2.2.	Pierwsze lata po zakończeniu II wojny światowej	93
2.1.2.3.	Okres „rozkwitu” Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	96
2.1.2.4.	Okres „postsolidarnościowy” i czasy najnowsze	102
2.1.3.	Referendarze sądowi	113
2.1.3.1.	Geneza regulacji prawnych dotyczących referendarza sądowego	113
2.1.3.2.	Utworzenie instytucji referendarza sądowego w sądownictwie powszechnym	117
2.1.3.3.	Utworzenie referendarza sądowego w sądownictwie administracyjnym	122
2.1.4.	Asystenci sędziów	125
2.1.5.	Komornicy	140
2.2.	Zawody prawnicze wykonywane poza służbą publiczną	158
2.2.1.	Adwokaci	158
2.2.2.	Radcowie prawni	179
2.2.3.	Notariusze	187

CZĘŚĆ DRUGA

PRAWNE UWARUNKOWANIA WYKONYWANIA ZAWODÓW PRAWNICZYCH W KONTEKŚCIE PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO, PRAWA EUROPEJSKIEGO ORAZ KONSTYTUCJI RP

ROZDZIAŁ 1

Standardy wykonywania zawodów prawniczych wynikające z prawa międzynarodowego	205
1.1. Ogólna charakterystyka	205
1.2. Standardy dotyczące wykonywania zawodów prawniczych	210

ROZDZIAŁ 2

Standardy wykonywania zawodów prawniczych wynikające z unormowań Rady Europy	224
2.1. Ogólna charakterystyka	224
2.2. Standardy dotyczące wykonywania zawodów prawniczych	226
2.2.1. Standardy konwencyjne	226
2.2.2. Standardy orzecznicze Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	230
2.2.3. Standardy o charakterze <i>soft law</i>	242
2.2.4. Projekt europejskiej konwencji o zawodzie prawnika	250

ROZDZIAŁ 3

Prawne uwarunkowania wykonywania zawodów prawniczych w kontekście prawa Unii Europejskiej.....	255
3.1. Kompetencje Unii Europejskiej w zakresie regulacji wykonywania zawodów prawniczych.....	255
3.1.1. Uwagi wstępne	255
3.1.2. Zasada kompetencji przyznanych i typologia kompetencji Unii Europejskiej	256
3.1.3. Kompetencje prawodawcze Unii Europejskiej w zakresie obejmującym regulację wykonywania zawodów prawniczych – zarys problematyki	259
3.1.4. Wynikające z prawa Unii Europejskiej uwarunkowania wykonywania zawodów prawniczych w ramach służby publicznej	262
3.1.5. Wynikające z prawa Unii Europejskiej uwarunkowania wykonywania zawodów prawniczych poza służbą publiczną	265
3.1.5.1. Wynikające z prawa Unii Europejskiej uwarunkowania wykonywania zawodów prawniczych objętych swobodami rynku wewnętrznego	265
3.1.5.2. Zawody prawnicze objęte wyłączeniem swobód rynku wewnętrznego	272
3.1.6. Wynikające z pierwotnego prawa Unii Europejskiej specyficzne uwarunkowania kształtowania stosunku służbowego sędziego	275

ROZDZIAŁ 4

Prawne uwarunkowania wykonywania zawodów prawniczych wynikające z Konstytucji RP.....	280
4.1. Uwagi wstępne	280
4.2. Wolność wyboru i wykonywania zawodu	280
4.2.1. Wolność pracy a wolność wyboru i wykonywania zawodu	280
4.2.2. Istota wolności wyboru i wykonywania zawodu	287
4.2.2.1. Charakter prawny	287
4.2.2.2. Wolność wyboru zawodu	289
4.2.2.3. Wolność wykonywania zawodu	294
4.2.3. Wolność wyboru miejsca pracy	295
4.2.4. Ograniczenia wolności wyboru i wykonywania zawodu	296
4.2.4.1. Ograniczenie a wyjątek wolności wyboru i wykonywania zawodu	296
4.2.4.2. Ustawowy wymóg ograniczeń	298
4.2.4.3. Materialny zakres ograniczeń	300
4.2.4.4. Ograniczenia miejsca wykonywania zawodu	307
4.2.4.5. Zakaz nakładania obowiązku wyboru i wykonywania zawodu	313
4.3. Sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodów zaufania publicznego przez samorządy zawodowe	315
4.3.1. Prawnne zawody zaufania publicznego	315
4.3.2. Pojęcie „sprawowanie pieczy”	317

4.3.3. Należyte wykonywanie zawodu jako przedmiot „pieczy”	318
4.3.4. Podmioty, wobec których sprawowana jest piecza	320
4.3.5. Interes publiczny i jego ochrona jako granice sprawowania „pieczy”	321
4.3.6. Interes publiczny i jego ochrona jako ograniczenia wolności wykonywania zawodu	322
4.3.7. Podmioty uprawnione do sprawowania „pieczy” oraz zakres ich kompetencji	324
4.4. Dostęp do zawodów prawniczych w służbie publicznej	325

CZĘŚĆ TRZECIA

ZAWODY PRAWNICZE WYKONYWANE W RAMACH SŁUŻBY PUBLICZNEJ

ROZDZIAŁ 1

Przedstawiciele zawodów prawniczych pozostający w stosunku służbowym	331
1.1. Wymagania kwalifikacyjne do zajmowania stanowiska sędziego a model awansu zawodowego	331
1.1.1. Uwagi wstępne	331
1.1.2. Wymóg posiadania obywatelstwa polskiego	332
1.1.3. Wymóg korzystania z pełni praw cywilnych i publicznych	336
1.1.4. Wymogi odnoszące się do braku skazania za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe	338
1.1.5. Wymóg nieskazitelnego charakteru	339
1.1.6. Zdolność, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego	344
1.1.7. Wymogi odnoszące się do wykształcenia	346
1.1.8. Wymogi odnoszące się do wieku	347
1.1.9. Wymagania dotyczące egzaminu sędziowskiego i stażu na stanowisku asesora sądowego	348
1.1.10. Wymogi odnoszące się do doświadczenia zawodowego i posiadania określonych kwalifikacji naukowych	351
1.1.11. Praca lub współpraca z organami bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jako negatywna przesłanka ubiegania się o stanowisko sędziego Sądu Najwyższego	354
1.1.12. Podsumowanie	356
1.2. Wymagania kwalifikacyjne niezbędne do zajmowania stanowisk prokuratorskich	358
1.3. Pojęcie i strony stosunku służbowego	362
1.3.1. Uwagi wstępne	362
1.3.2. Charakter prawny i strony stosunku służbowego sędziego	365
1.3.3. Charakter prawny i strony stosunku służbowego prokuratora	371
1.4. Nawiązanie stosunku służbowego	373
1.4.1. Nawiązanie stosunku służbowego sędziego	373
1.4.2. Nawiązanie stosunku służbowego prokuratora	390
1.5. Prawa i obowiązki w stosunku służbowym	396
1.5.1. Uwagi terminologiczne	396
1.5.2. Prawa sędziego w stosunku służbowym	396

1.5.2.1.	Uwagi wstępne	396
1.5.2.2.	Problem stosowania przepisów kodeksu pracy w odniesieniu do sędziów	399
1.5.2.3.	Uprawnienia płacowe	401
1.5.2.3.1.	Prawo do wynagrodzenia	401
1.5.2.3.2.	Prawo do gratyfikacji jubileuszowej	407
1.5.2.3.3.	Prawo do dodatkowego wynagrodzenia rocznego	409
1.5.2.4.	Uprawnienia socjalne	411
1.5.2.4.1.	Uwagi wstępne	411
1.5.2.4.2.	Uprawnienia w zakresie wynagrodzenia za czas nieobecności z powodu choroby	411
1.5.2.4.3.	Uprawnienie do jednorazowego odszkodowania za stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu	413
1.5.2.4.4.	Prawo do odprawy z tytułu przejścia lub przeniesienia w stan spoczynku	417
1.5.2.4.5.	Pomoc finansowa na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych	421
1.5.2.4.6.	Prawo do bezpłatnego zakwaterowania sędziego Sądu Najwyższego stale zamieszkałego poza Warszawą	423
1.5.2.5.	Uprawnienia związane z delegowaniem	424
1.5.2.6.	Uprawnienia urlopowe	426
1.5.2.6.1.	Uwagi wstępne	426
1.5.2.6.2.	Urlop dodatkowy i ekwiwalent za niewykorzystany urlop	426
1.5.2.6.3.	Urlop dla poratowania zdrowia	427
1.5.2.6.4.	Urlopy na czas kampanii wyborczej	428
1.5.2.6.5.	Urlopy związane z rodzicielstwem	429
1.5.2.7.	Uprawnienia sędziów w stanie spoczynku	430
1.5.2.8.	Immunitet sędziowski	431
1.5.3.	Obowiązki sędziego	436
1.5.3.1.	Uwagi wstępne	436
1.5.3.2.	Obowiązek postępowania zgodnie ze ślubowaniem oraz strzeżenia powagi stanowiska i godności urzędu	437
1.5.3.3.	Obowiązek sprawowania funkcji przewidzianych w ustawie	441
1.5.3.4.	Obowiązek zachowania tajemnicy sędziowskiej	442
1.5.3.5.	Obowiązek zachowania drogi służbowej w sprawach związanych z pełnionym urzędem	444
1.5.3.6.	Obowiązek stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych	446
1.5.3.7.	Obowiązek zamieszkania w miejscowości będącej siedzibą sądu	447
1.5.3.8.	Obowiązek złożenia oświadczenia majątkowego	449
1.5.3.9.	Obowiązek złożenia oświadczenia o członkostwie w zrzeszeniach, pełnieniu funkcji w organach fundacji, członkostwie w partii politycznej	452

1.5.3.10.	Obowiązek powstrzymania się od podejmowania niektórych form działalności	456
1.5.3.11.	Obowiązek przekazania przez sędziego Sądu Najwyższego zysków z tytułu posiadania akcji lub udziałów w spółce prawa handlowego na cele publiczne albo na odrębny rachunek bankowy	461
1.5.3.12.	Obowiązek zawiadomienia o sprawie sądowej, w której sędzia występuje jako strona lub uczestnik postępowania	466
1.5.3.13.	Obowiązki sędziego w stanie spoczynku	467
1.5.4.	Prawa i obowiązki prokuratora w stosunku służbowym	468
1.5.4.1.	Prawa prokuratora w stosunku służbowym	468
1.5.4.2.	Obowiązki prokuratora w stosunku służbowym	474
1.6.	Zmiany treści stosunku służbowego	477
1.6.1.	Zmiany treści stosunku służbowego sędziego	477
1.6.1.1.	Uwagi wstępne	477
1.6.1.2.	Zmiana treści stosunku służbowego sędziego wskutek przeniesienia go na inne miejsce służbowe	479
1.6.1.3.	Zmiana treści stosunku służbowego sędziego wskutek delegowania	483
1.6.1.4.	Zawieszenie sędziego w czynnościach służbowych	494
1.6.1.5.	Zarządzenie natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych	497
1.6.1.6.	Zmiana treści stosunku służbowego sędziego wskutek przejścia lub przeniesienia go w stan spoczynku	499
1.6.1.6.1.	Uwagi wstępne	499
1.6.1.6.2.	Przejście w stan spoczynku z uwagi na wiek	501
1.6.1.6.3.	Zmiana treści stosunku służbowego wskutek przeniesienia w stan spoczynku	508
1.6.1.7.	Zmiana treści stosunku służbowego wskutek powołania lub odwołania z pełnienia określonej funkcji lub zajmowania stanowiska	511
1.6.2.	Zmiany stosunku służbowego prokuratora	517
1.6.2.1.	Uwagi wstępne	517
1.6.2.2.	Przeniesienie prokuratora na inne miejsce służbowe	517
1.6.2.3.	Delegowanie prokuratora	519
1.6.2.4.	Przejście prokuratora w stan spoczynku	522
1.6.2.5.	Zmiana stosunku służbowego prokuratora wskutek powołania lub wyboru do pełnienia określonej funkcji ...	522
1.7.	Ustanie stosunku służbowego	524
1.7.1.	Uwagi wstępne	524
1.7.2.	Ustanie stosunku służbowego sędziego	525
1.7.2.1.	Wygaśnięcie stosunku służbowego na skutek śmierci sędziego	525
1.7.2.2.	Ustanie stosunku służbowego sędziego na skutek zrzeczenia się urzędu	527
1.7.2.3.	Wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego na skutek utraty obywatelstwa polskiego	530

1.7.2.4.	Wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego na skutek prawomocnego wyroku sądu dyscyplinarnego o złożeniu sędziego z urzędu	530
1.7.2.5.	Wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego na skutek prawomocnego orzeczenia przez sąd środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego	531
1.7.2.6.	Wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego wskutek nabycia obywatelstwa obcego	532
1.7.2.7.	Wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego na skutek stwierdzenia, że pełnił służbę, pracował lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa	533
1.7.2.8.	Obowiązek przekazania składek na ubezpieczenie społeczne w razie ustania stosunku służbowego sędziego	534
1.7.2.9.	Ustanie stosunku służbowego prokuratora	535
1.8.	Odpowiedzialność stron stosunku służbowego i postępowanie dyscyplinarne	538
1.8.1.	Sędziowie	538
1.8.1.1.	Sędziowie sądów powszechnych	538
1.8.1.2.	Sędziowie Sądu Najwyższego	548
1.8.1.3.	Sędziowie sądów administracyjnych	553
1.8.1.4.	Sędziowie sądów wojskowych	554
1.8.1.5.	Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego	557
1.8.2.	Prokuratorzy	559
1.9.	Rozwiązywanie sporów ze stosunku służbowego	569

ROZDZIAŁ 2

	Przedstawiciele zawodów prawniczych pozostający w stosunku pracy	574
2.1.	Referendarze sądowi	574
2.1.1.	Ustrojowe podstawy wykonywania zawodu referendarza sądowego	574
2.1.1.1.	Charakter prawny referendarza sądowego	574
2.1.1.2.	Problematyka zgodności instytucji referendarza sądowego z Konstytucją	585
2.1.1.3.	Zasada niezawisłości sędziowskiej a niezależność referendarza sądowego w wykonywaniu obowiązków służbowych w sferze ochrony prawnej	594
2.1.2.	Przesłanki i podstawy nawiązania stosunku pracy	609
2.1.2.1.	Przesłanki nawiązania stosunku pracy	609
2.1.2.1.1.	Przesłanki nawiązania stosunku pracy w sądownictwie powszechnym	609
2.1.2.1.2.	Przesłanki nawiązania stosunku pracy w sądownictwie administracyjnym	628
2.1.2.1.3.	Przesłanki nawiązania stosunku pracy z referendarzem sądowym a równy dostęp do służby publicznej	631

2.1.2.2.	Podstawa nawiązania stosunku pracy z referendarzem sądowym	633
2.1.2.2.1.	Uwagi wstępne	633
2.1.2.2.2.	Podstawa i tryb nawiązania stosunku pracy z referendarzem sądowym w sądownictwie powszechnym	637
2.1.2.2.3.	Podstawa i tryb nawiązania stosunku pracy z referendarzem sądowym w sądownictwie administracyjnym	641
2.1.3.	Prawa i obowiązki referendarza sądowego	643
2.1.3.1.	Uwagi wstępne	643
2.1.3.2.	Prawa i obowiązki wynikające z odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących sędziów do referendarzy sądowych	643
2.1.3.3.	Prawa i obowiązki wynikające z odesłania do ustawy o pracownikach sądów i prokuratury oraz do ustawy o pracownikach urzędów państwowych	652
2.1.3.3.1.	Uwagi wstępne	652
2.1.3.3.2.	Staż urzędniczy	653
2.1.3.3.3.	Obowiązek neutralności	653
2.1.3.3.4.	Obowiązek wykonywania poleceń służbowych	655
2.1.3.3.5.	Ograniczenia w podejmowaniu dodatkowego zatrudnienia	657
2.1.3.3.6.	Jednorazowa odprawa w związku z przejściem na rentę lub emeryturę	657
2.1.3.3.7.	Dodatek za wieloletnią pracę	658
2.1.3.3.8.	Dodatek specjalny	659
2.1.3.3.9.	Nagrody i wyróżnienia	659
2.1.3.4.	Szczególny zespół praw i obowiązków referendarza sądowego	660
2.1.3.4.1.	Uwagi wstępne	660
2.1.3.4.2.	Prawo do wynagrodzenia	660
2.1.3.4.3.	Czas pracy	666
2.1.3.4.4.	Przeniesienie na inne miejsce służbowe	670
2.1.3.4.5.	Delegowanie do innego sądu	671
2.1.3.4.6.	Podleganie szczególnemu systemowi ocen okresowych	674
2.1.3.4.7.	Ustalenie norm ilościowych	677
2.1.3.4.8.	Zmiana zawodu na inny zawód prawniczy	679
2.1.3.5.	Prawo do objęcia stanowiska sędziego	680
2.1.4.	Ustanie stosunku pracy	681
2.1.5.	Odpowiedzialność dyscyplinarna i porządkowa	686
2.1.6.	Rozwiązywanie sporów ze stosunku pracy	698
2.1.7.	Samorządność zawodowa	699
2.2.	Asystenci sędziów	702
2.2.1.	Podstawy nawiązania i strony stosunku pracy	702
2.2.2.	Prawa i obowiązki stron stosunku pracy	710
2.2.3.	Zmiany w stosunku pracy	721

2.2.4. Odpowiedzialność pracownicza związana z realizacją asystenckiego stosunku zatrudnienia; ustanie asystenckiego stosunku pracy oraz rozwiązywanie sporów powstałych na jego tle	727
--	-----

ROZDZIAŁ 3

Komornicy sądowi jako przedstawiciele zawodu prawniczego o złożonym charakterze prawnym.....	729
3.1. Perspektywy analizy statusu prawnego komornika	729
3.2. Służba komornicza	735
3.2.1. Charakter prawny służby komorniczej	735
3.2.2. Podmiot zatrudniający w ramach służby komorniczej	744
3.2.3. Model zatrudnienia w ramach służby komorniczej	749
3.3. Powołanie i odwołanie komornika sądowego	752
3.3.1. Charakter prawny powołania	752
3.3.2. Wymogi kwalifikacyjne	753
3.3.3. Procedura powołania	764
3.3.4. Przyczyny odwołania	769
3.3.5. Procedura odwołania	780
3.3.6. Wygaśnięcie powołania	782
3.3.7. Ponowne powołanie	784
3.4. Prowadzenie kancelarii komorniczej	785
3.4.1. Utworzenie lub objęcie kancelarii komorniczej	785
3.4.2. Organizacja kancelarii komorniczej	787
3.4.3. Finansowanie działalności kancelarii komorniczej	793
3.5. Prawa i obowiązki komornika sądowego	798
3.5.1. Prawa i obowiązki komornika sądowego związane z wykonywaniem ustawowych zadań	798
3.5.2. Prawa i obowiązki komornika sądowego związane z warunkami pełnienia służby	807
3.5.2.1. Organizacja czasu pracy	807
3.5.2.2. Prawo do usprawiedliwionej nieobecności	810
3.5.2.3. Prawo do wypoczynku	811
3.5.2.4. Prawo do wynagrodzenia	813
3.5.2.5. Ograniczenia w podejmowaniu innej działalności zarobkowej	819
3.5.3. Prawa i obowiązki komornika sądowego wynikające z przynależności do samorządu komorniczego	823
3.6. Odpowiedzialność dyscyplinarna komornika sądowego	828
3.6.1. Podstawy prawne odpowiedzialności dyscyplinarnej	828
3.6.2. Organy orzekające w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej	840
3.6.3. Przebieg postępowania dyscyplinarnego	841
3.6.4. Kary dyscyplinarne	846
3.6.5. Koszty postępowania dyscyplinarnego	848
3.6.6. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną w związku z wykonywaniem obowiązków komorniczych	849
3.7. Rola samorządu zawodowego komorników w pełnieniu służby przez komornika sądowego	855

CZĘŚĆ CZWARTA
ZAWODY PRAWNICZE WYKONYWANE POZA SŁUŻBĄ PUBLICZNĄ

ROZDZIAŁ 1

Adwokaci.....	867
1.1. Uwagi wstępne	867
1.2. Formy wykonywania zawodu	869
1.2.1. Uwagi wstępne	869
1.2.2. Kancelaria adwokacka	872
1.2.3. Zespół adwokacki	873
1.2.4. Spółki prawnicze z udziałem adwokatów	879
1.3. Warunki rozpoczęcia wykonywania zawodu	880
1.3.1. Uwagi wstępne	880
1.3.2. Wpis na listę adwokatów	880
1.3.3. Ślubowanie adwokackie	884
1.3.4. Wyznaczenie siedziby zawodowej	886
1.4. Aplikacja adwokacka	887
1.4.1. Uwagi wstępne	887
1.4.2. Nabór na aplikację adwokacką	887
1.4.3. Przebieg aplikacji adwokackiej	892
1.4.4. Egzamin adwokacki	896
1.5. Przeciwwskazania do wykonywania zawodu adwokackiego	902
1.5.1. Uwagi wstępne	902
1.5.2. Pozostawanie w stosunku pracy	902
1.5.3. Trwała niezdolność do wykonywania zawodu	904
1.5.4. Ubezważnienie	905
1.5.5. Zawieszenie w wykonywaniu czynności zawodowych	905
1.6. Utrata statusu adwokata	907
1.7. Szczególne prawa i obowiązki związane z wykonywaniem zawodu adwokata	909
1.7.1. Tajemnica zawodowa i ochrona danych osobowych	909
1.7.2. Pozostałe uprawnienia i obowiązki zawodowe	915
1.8. Przynależność do adwokackiego samorządu zawodowego	917
1.8.1. Uwagi wstępne	917
1.8.2. Organy adwokatury	917
1.8.3. Organy izb adwokackich	921
1.8.4. Nadzór nad działalnością adwokackiego samorządu zawodowego	924

ROZDZIAŁ 2

Radcowie prawni.....	926
2.1. Uwagi wstępne	926
2.2. Formy wykonywania zawodu	927
2.3. Warunki rozpoczęcia wykonywania zawodu radcy prawnego	931
2.3.1. Uwagi wstępne	931
2.3.2. Wpis na listę radców prawnych	932
2.3.3. Ślubowanie radcowskie	936
2.4. Aplikacja radcowska	937
2.4.1. Uwagi wstępne	937
2.4.2. Nabór na aplikację radcowską	938

2.4.3. Przebieg aplikacji radcowskiej	943
2.4.4. Egzamin radcowski	948
2.5. Przeciwwskazania do wykonywania zawodu radcy prawnego	953
2.6. Utrata statusu radcy prawnego	957
2.7. Szczególne prawa i obowiązki związane z wykonywaniem zawodu radcy prawnego	960
2.7.1. Tajemnica zawodowa i ochrona danych osobowych	960
2.7.2. Pozostałe uprawnienia i obowiązki zawodowe	967
2.8. Przynależność do radcowskiego samorządu zawodowego	971
2.8.1. Uwagi wstępne	971
2.8.2. Organy samorządowe szczebla podstawowego	973
2.8.3. Organy samorządowe szczebla centralnego	975
2.8.4. Nadzór nad działalnością samorządu zawodowego radców prawnych	978

ROZDZIAŁ 3

Notariusze	980
3.1. Uwagi wstępne	980
3.2. Formy wykonywania zawodu	982
3.3. Warunki rozpoczęcia wykonywania zawodu	985
3.4. Aplikacja notarialna	990
3.4.1. Uwagi wstępne	990
3.4.2. Nabór na aplikację notarialną	990
3.4.3. Przebieg aplikacji notarialnej	995
3.4.4. Egzamin notarialny	1000
3.5. Przeciwwskazania do wykonywania zawodu notariusza	1005
3.6. Szczególne prawa i obowiązki związane z wykonywaniem zawodu notariusza	1008
3.6.1. Tajemnica zawodowa i ochrona danych osobowych	1008
3.6.2. Pozostałe uprawnienia i obowiązki zawodowe	1011
3.6.3. Nadzór nad działalnością notariusza	1015
3.7. Status zawodowy zastępcy notarialnego	1017
3.8. Przynależność do samorządu zawodowego notariuszy	1020
3.8.1. Uwagi wstępne	1020
3.8.2. Organy samorządowe szczebla podstawowego	1021
3.8.3. Organy samorządowe szczebla centralnego	1023
3.8.4. Nadzór nad działalnością samorządu zawodowego notariuszy	1025

ROZDZIAŁ 4

Odpowiedzialność dyscyplinarna przedstawicieli zawodów prawniczych wykonywanych poza służbą publiczną	1027
4.1. Adwokaci	1027
4.2. Radcowie prawni	1041
4.3. Notariusze	1051
WYKAZ SKRÓTÓW	1057
BIBLIOGRAFIA	1063
ORZECZNICTWO	1093
INDEKS RZECZOWY	1109

SŁOWO WSTĘPNE

Niniejszy tom *Systemu prawa pracy* poświęcony jest zawodom prawniczym. Do tej kategorii zaliczono tylko te zawody, których wykonywanie zostało uzależnione od ukończenia wyższych studiów prawniczych. Dlatego uwagę poświęcono zawodom sędziego, prokuratora, referendarza sądowego, asesora sądowego, asystenta sędziego, komornika, adwokata, radcy prawnego oraz notariusza. Wprawdzie wszystkie z wymienionych są zawodami zaufania publicznego, niemniej z perspektywy ustrojowej można byłoby przyjąć, że ich podział jest dychotomiczny. Albo są to zawody usytuowane w służbie publicznej w rozumieniu art. 60 Konstytucji RP, albo poza nią. Dokonując przedmiotowego podziału, pojawił się problem przyporządkowania zawodu komornika ze względu na jego bardzo złożony i zróżnicowany charakter. Ponieważ komornikom powierza się władztwo publiczne, mimo że organizacyjnoprawna forma wykonywania zawodu jest bliższa zawodom usytuowanym poza służbą publiczną, przyjęto, że zawód komornika należy uwzględnić w kategorii zawodów prawniczych wykonywanych w służbie publicznej.

Przedkładany *System prawa pracy* składa się czterech części. Pierwsza i druga część mają charakter ogólny i wprowadzający. Rozważania w nich zawarte koncentrują się zarówno wokół pojęcia i rodzajów zawodów prawniczych, genezy i ewolucji regulacji prawnych dotyczących takich zawodów, jak i wokół prawnych uwarunkowań związanych z ich wykonywaniem w kontekście unormowań prawa międzynarodowego, prawa europejskiego oraz Konstytucji RP. Daje to możliwość nie tylko poznania określonych unormowań, ale przede wszystkim pozwala – z perspektywy historycznej oraz członkostwa Polski w organizacjach międzynarodowych – na lepsze zrozumienie ustrojowych uwarunkowań wykonywania zawodów prawniczych, zwłaszcza tych, które usytuowane są w służbie publicznej, a które od 2015 r. były przedmiotem licznych zmian, wywołujących spory na płaszczyźnie europejskiej. Znajduje to zresztą swoje odzwierciedlenie również w dwóch kolejnych częściach systemu, poświęconych omówieniu regulacji prawnych odnoszących się

do poszczególnych zawodów. Analizę prowadzono z punktu widzenia: 1) wymogów kwalifikacyjnych do wykonywania zawodu, 2) form wykonywania zawodu, 3) elementów charakterystycznych dla stosunku prawnego (służby, pracy), na podstawie którego wykonywany jest dany zawód (powstanie, ustanie, zmiana stosunku prawnego oraz wynikające z niego prawa i obowiązki), 4) odpowiedzialności stron stosunku służbowego (stosunku pracy), 5) odpowiedzialności zawodowej oraz 6) samorządu zawodowego.

Dogmatyczna i kazuistyczna struktura *Systemu*, wynikająca w dużej mierze z konieczności zachowania spójności między poszczególnymi rozdziałami, spowodowała, że kwestie kontrowersyjne związane z wykładnią bądź stosowaniem określonych unormowań (instytucji prawnych) nie znalazły odzwierciedlenia w tytułach poszczególnych rozdziałów, ale w tekście dotyczącym określonej instytucji (np. przejścia w stan spoczynku, powstania stosunku służbowego). Siłą rzeczy kompleksowy charakter opracowania sprawił również, że część rozważań ma charakter sprawozdawczy. Dotyczy to zwłaszcza tych zagadnień, które zarówno z punktu widzenia teoretycznego, jak i praktycznego nie wywołują wątpliwości.

W zakresie dotyczącym zawodów prawniczych wykonywanych w służbie publicznej, zwłaszcza sędziów, przygotowanie niniejszego tomu zbiegło się z kryzysem wokół wymiaru sprawiedliwości. Wynikiem tego była konieczność bieżącego śledzenia wielu nowelizacji, jak również zajmowania stanowiska co do kwestii najbardziej kontrowersyjnych. Z tych względów publikacja ta jest kierowana nie tylko do przedstawicieli nauki prawa, lecz także do szeroko pojmowanej praktyki oraz wszystkich, którzy zainteresowani są pozyskaniem wiedzy w zakresie funkcjonowania zawodów związanych z wymierzaniem sprawiedliwości w Polsce.

***

W tym miejscu chciałbym podziękować Panu Profesorowi Krzysztofowi W. Baranowi za zaproszenie do opracowania XIII tomu *Systemu prawa pracy*. Dziękuję również Autorom poszczególnych części, który zgodzili się wziąć udział w przedsięwzięciu i rzetelnie starali się opracować przekazane im zagadnienia. Słowa podziękowania kieruję także do Pani Katarzyny Świerk-Bożek za nieocenioną pomoc oraz cierpliwość w trakcie prac redakcyjnych oraz do Pana dr. Ariela Przybyłowicza za pełnienie funkcji sekretarza tomu.

Poznań, 23 czerwca 2022 r.

Krzysztof Ślebzak

CZEŚĆ PIERWSZA

Pojęcie oraz rodzaje zawodów prawniczych.
Geneza i ewolucja regulacji prawnych
dotyczących zawodów prawniczych
w Polsce od 1918 r.

ROZDZIAŁ 1

POJĘCIE I RODZAJE ZAWODÓW PRAWNICZYCH

Krzysztof Ślebzak

1.1. POJĘCIE I RODZAJE ZAWODÓW PRAWNICZYCH

Mimo że przedmiot, jak i systematyka niniejszego tomu ma charakter w dużej mierze umowny, niezbędne jest wyjaśnienie rozumienia pojęcia „zawód prawniczy” oraz zasad jego wyodrębnienia. Nie ulega wątpliwości, że termin „zawód” posiada bardzo wiele znaczeń i używany jest w różnych kontekstach w zależności od tego, na gruncie jakiej gałęzi nauki prowadzona jest dyskusja. Jest przedmiotem zainteresowania w socjologii, ekonomii, psychologii czy w naukach prawnych. Obok stosowania samego pojęcia „zawód” nierzadko mowa o szczególnych jego odmianach czy kategoriach, takich jak „wolny zawód”, „zawód regulowany”, „zawód zaufania publicznego”, w końcu „zawód wyuczony” czy „zawód wykonywany”.

Przykładowo w socjologii wskazuje się, że zawód to: 1) system czynności czy prac, który jest wewnętrznie spójny, skierowany na wytwarzanie jakiegoś przedmiotu czy usług zaspokajających określone potrzeby¹; 2) wydzielony w procesie pracy system czynności, wymagających od pracownika kwalifikacji, zdobywanych w kształceniu w systemie szkolnym lub pozaszkolnym, wywołującym rozwój osobowości zawodowej i potrzebę nieustannego doksztalcania się i doskonalenia²; 3) określona wartość dla człowieka, którą stara się osiągnąć i która go dynamizuje, ukierunkowuje, reguluje jego rozwój, życie, zachowanie, działanie³ czy 4) jedna z wykonywanych ról społecznych, determinująca położenie społeczne jednostek⁴. W pedagogice stwierdza się, że zawód to wykonywanie zespołów czynności społecznie użytecznych, wyodrębnionych na skutek

¹ J. Szczepański, *Czynniki kształtujące zawód i strukturę zawodową* (w:) *Socjologia zawodów*, pod red. A. Sarapaty, Warszawa 1965, s. 15–16.

² T.W. Nowacki, *Zawodoznawstwo*, Radom 1999, s. 81.

³ K. Czarnecki, S. Karaś, *Profesjologia w zarysie (rozwój zawodowy człowieka)*, Radom 1996, s. 81.

⁴ H. Domański, *Problematyka zawodu w socjologii*, Nauka i Szkolnictwo Wyższe 1996, nr 7, s. 5.

podziału pracy, wymagających od pracownika odpowiedniej wiedzy umiejętności, a także cech psychofizycznych warunkujących wykonanie zadań zawodowych, powtarzanych systematycznie i będących źródłem utrzymania dla pracownika i jego rodziny⁵. W aspekcie ekonomicznym wyróżnia się z reguły dwa aspekty rozumienia zawodu. Po pierwsze wymierną wartość pieniężną w postaci wielkości wynagrodzenia, uzyskiwaną w zamian za kwalifikacje zawodowe o określonej użyteczności, tym samym zawód wyznacza pozycję jednostek na rynku pracy. Po drugie dostarczanie środków utrzymania, przez co determinuje pozycję materialną zarówno samych pracujących, jak i ich rodzin⁶.

Jeśli chodzi o regulacje prawne, to wprawdzie na gruncie ustawowym brak legalnej definicji zawodu, jednakże można ją odnaleźć w objaśnieniach do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania⁷. Przyjmuje się w nich, że „Zawód stanowi źródło dochodów i oznacza zestaw zadań (czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wymagających kompetencji nabytych w toku uczenia się lub praktyki; specjalność obejmuje część zawodu, wymagającą dodatkowych kompetencji”. W literaturze prawniczej warto natomiast wskazać na definicję zaproponowaną przez K. Wojtczak, która akcentując interdyscyplinarny charakter tego pojęcia, zaproponowała, aby za „zawód” uznać „osobiste wykonywanie wewnątrznie spójnego zbioru czynności (zadań), wymagających określonych kwalifikacji (wiedzy lub umiejętności), systematycznie i odpłatnie, na podstawie i w granicach obowiązującego porządku prawnego”⁸. Można zatem wskazać na cztery elementy składowe pojęcia: po pierwsze – określoną aktywność (zespół czynności, zakres czynności, szeroki rodzaj działalności), po drugie – wymagane kwalifikacje (związek z terminami „zawód wyuczony” i „zawód wykonywany”), po trzecie – trwałe (systematyczny) charakter oraz po czwarte – cel zarobkowy (dostarczenie środków na utrzymanie, działalność mająca na celu zaspokojenie potrzeb życiowych)⁹.

Ogólnie rzecz ujmując, można stwierdzić, że zawód jest więc zbiorem zadań (zespołem czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych w celach zarobkowych stale lub

⁵ T. Nowacki, *Leksykon pedagogiki pracy*, Radom 2007, s. 287.

⁶ A. Domański, *Problematyka zawodu...*, s. 6.

⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 227 z późn. zm.

⁸ K. Wojtczak, *Zawód i jego prawna reglamentacja. Studium z zakresu materialnego prawa administracyjnego*, Poznań 1999, s. 50.

⁹ E. Kosiński, *Prawny status zawodu lekarza. Wybrane zagadnienia*, *Studia Prawa Publicznego* 2018, nr 3, s. 10.

z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji (wiedzy i umiejętności), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Takie też podejście jest miarodajne dla wstępnego, umownego zdefiniowania pojęcia „zawód prawniczy”, przy czym zawarty w nim definiens jest uwarunkowany normatywnie. Przez ten termin będzie się więc rozumieć stałe wykonywanie czynności, do podjęcia których konieczne jest na gruncie obowiązującego prawa, obok innych wymogów, posiadanie kwalifikacji w postaci „ukończonych wyższych studiów prawniczych”, przy czym chodzi zarówno o studia prawnicze w Polsce, jak i ukończone w innym państwie, ale uznane za równorzędne z odbytymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Trzeba odróżnić zarazem wykonywanie zawodu od zajmowania określonego stanowiska czy pełnienia określonej funkcji, do objęcia której konieczne jest posiadanie wyższego wykształcenia prawniczego. Zatrudnienie na takim stanowisku czy powierzenie funkcji nie jest bowiem tożsame z posiadaniem kwalifikacji zawodowych, uprawniających do wykonywania określonego zawodu¹⁰. Do kategorii zawodów prawniczych nie zalicza się również tych profesji, które często są związane z wykonywaniem zawodu prawniczego, ale do wykonywania którego nie wymaga się ukończenia wyższych studiów prawniczych (np. asystent prokuratora).

Z powyższych względów do kategorii „zawód prawniczy” zaliczono na potrzeby niniejszego opracowania zawody: sędziego, prokuratora, referendarza sądowego, asystenta sędziego, komornika, adwokata, radcy prawnego oraz notariusza. Notabene każdy z nich został wskazany w powołanym wyżej rozporządzeniu w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. Trzeba jednocześnie zauważyć, że wykonywanie niektórych z wymienionych wyżej zawodów odbywa się w ramach ukształtowanej, również ustrojowo, struktury organizacyjnej. Mimo więc, że zasadne jest posługiwanie się jedną kategorią zawodu prawniczego, to okoliczność jego wykonywania w różnych miejscach istniejącej struktury powoduje, że spotykamy wiele regulacji dotyczących danego zawodu oraz szczególne cechy charakterystyczne wynikające z miejsca zatrudnienia. Mowa zwłaszcza o zawodzie sędziego oraz prokuratora. Jeśli chodzi o sędziego, to zawód ten może być wykonywany w sądownictwie powszechnym, sądownictwie administracyjnym, sądownictwie wojskowym, Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym czy Trybunale Konstytucyjnym. Dodatkowo w ramach pionu sądownictwa powszechnego czy administracyjnego należy rozróżnić miejsce wykonywania zawodu w hierarchicznie ukształtowanej strukturze organizacyjnej. Nie inaczej przedstawia się to zagad-

¹⁰ Wyrok TK z dnia 13 czerwca 2000 r., K 15/99, OTK 2000, nr 5, poz. 137.

nienie w odniesieniu do prokuratorów. Przedmiotowe odrębności zostaną przedstawione w dalszych częściach niniejszego tomu. O czym była mowa wyżej, wspólny dla wymienionych wyżej zawodów jest natomiast wymóg posiadania wyższego wykształcenia prawniczego. Wynika on:

- 1) dla zawodu sędziego – z art. 61 § 1 pkt 3 p.u.s.p., art. 6 § 1 pkt 3 p.u.s.a., art. 30 § 1 pkt 5 ustawy o SN, art. 3 u.s.s.TK;
- 2) dla zawodu prokuratora – z art. 75 § 1 pkt 3 pr. prok.;
- 3) dla zawodu referendarza sądowego – z art. 149 § 1 pkt 3 p.u.s.p.;
- 4) dla zawodu asystenta sędziego – z art. 155 § 2 pkt 3 p.u.s.p.;
- 5) dla zawodu komornika – z art. 11 ust. 1 pkt 6 u.k.s.;
- 6) dla zawodu adwokata – z art. 65 pkt 3 pr. adw.;
- 7) dla zawodu radcy prawnego – z art. 24 ust. 1 pkt 1 u.r.p.;
- 8) dla zawodu notariusza – z art. 11 pkt 3 pr. not.

1.2. ZAWODY PRAWNICZE A ZAWODY ZAUFANIA PUBLICZNEGO, ZAWODY REGULOWANE ORAZ WOLNE ZAWODY

1.2.1. ZAWODY PRAWNICZE A ZAWODY ZAUFANIA PUBLICZNEGO

Jak chodzi o pojęcie „zawód zaufania publicznego”, to jego rozumienie zostało zdeterminowane treścią art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, o czym szczegółowo będzie mowa w części drugiej rozdziału 4. W tym miejscu, niejako uprzedzając rozważania tam zawarte, wypada stwierdzić, że jest to termin posiadający autonomiczne znaczenie konstytucyjne. Artykuł 17 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Już pobieżna interpretacja tego przepisu prowadzi do dwojakich wniosków. Po pierwsze zawodem zaufania publicznego będzie każdy zawód, dla którego na przedmiotowej podstawie został utworzony samorząd zawodowy. Po drugie w razie wątpliwości co do konstytucyjności utworzenia samorządu zawodowego zrzeczającego przedstawicieli określonego zawodu jako zawodu zaufania publicznego, o tym, czy określony zawód może być uznany za zawód zaufania publicznego w rozumieniu konstytucyjnym, rozstrzyga Trybunał Konstytucyjny, w orzecznictwie którego przez lata wskazywano na szereg elementów (cech), jakie powinien posiadać zawód zaufania publicznego.

Z punktu widzenia działalności ustawodawczej należy zauważyć, że *explicite* spośród omawianych zawodów prawniczych za zawód zaufania publicznego został uznany jedynie zawód notariusza. W art. 2

§ 1 pr. not. stwierdza się bowiem wprost, że notariusz w zakresie swoich uprawnień działa jako osoba zaufania publicznego¹¹. *Implicite* za zawody zaufania publicznego, co zresztą znajduje potwierdzenie w orzecznictwie TK, ustawodawca uznał zawody adwokata¹², radcy prawnego¹³ oraz komornika¹⁴, tworząc dla nich samorządy zawodowe.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego podjęcie przez ustawodawcę decyzji w zakresie utworzenia samorządu zawodowego dla zawodów zaufania publicznego jest objęte swobodą legislacyjną, co oznacza, że ustawodawca nie jest zobligowany do tworzenia samorządu zawodowego, nawet jeśli określony zawód mógłby zostać uznany za zawód zaufania publicznego¹⁵. Można sobie zatem wyobrazić prawnie dozwoloną sytuację, w której dla określonego zawodu zaufania publicznego samorząd nie zostanie utworzony¹⁶. Oznacza to, że kluczowe znacznie dla definiowania pojęcia „zawód zaufania publicznego” należy przypisać orzecznictwu Trybunału Konstytucyjnego oraz doktrynie, gdzie dominuje podejście typologiczne, co oznacza, że w omawianym kontekście wskazuje się na charakterystyczne cechy¹⁷. Jak twierdzi J. Borowicz, w odniesieniu do cech materialnych zawodu zaufania publicznego w doktrynie i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wydaje się panować zgoda co do tego, że: „1) zawody zaufania publicznego polegają na świadczeniu pomocy innym ludziom, z reguły w sytuacjach zagrożenia dla ich rozmaitych, istotnych chociażby tylko ze względów subiektywnych, dóbr albo dla ochrony gwarantowanych Konstytucją praw podmiotowych jednostki. Dobrom tym przyznaje się również istotne znaczenie w wymiarze ogólnospołecznym, a służenie ich ochronie uznawane jest za realizację istotnych wartości i potrzeb społecznych (misja społeczna zawodu), 2) wykonywanie zawodu zaufania publicznego łączy się z przyjmowaniem informacji dotyczących sfery życia osobistego, a nawet intymnego innych ludzi, 3) wykonujący zawód zaufania publicznego ma prawny i etyczny obowiązek zachowania w tajemnicy wszelkich informacji, jakie poznał w związku z wykonywaniem zawodu (tajemnica zawodowa), 4) zawody zaufania publicznego wykonywane

¹¹ Notariusz został uznany również za zawód zaufania publicznego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok TK z dnia 27 czerwca 2013 r., K 12/10, OTK-A 2013, nr 5, poz. 65).

¹² Wyrok TK z dnia 7 maja 2002 r., SK 20/00, OTK-A 2002, nr 3, poz. 29; wyrok TK z dnia 1 grudnia 2009 r., K 4/08, OTK-A 2009, nr 11, poz. 162.

¹³ Wyrok TK z dnia 26 listopada 2003 r., SK 22/02, OTK-A 2003, nr 9, poz. 97.

¹⁴ Wyrok TK z dnia 3 grudnia 2003 r., K 5/02, OTK-A 2003, nr 9, poz. 98.

¹⁵ Wyrok TK z dnia 30 listopada 2011 r., K 1/10, OTK-A 2011, nr 9, poz. 99.

¹⁶ Wyrok TK z dnia 12 maja 2009 r., P 66/07, OTK-A 2009, nr 5, poz. 65.

¹⁷ J. Borowicz, *Wykonywanie wolnego zawodu w ramach stosunku pracy w prawie polskim*, Wrocław 2020, s. 25.

Tom XIII *Systemu prawa pracy* zawiera omówienie problematyki zawodów prawniczych, czyli tych, których wykonywanie zostało uzależnione od ukończenia wyższych studiów prawniczych: sędziego, prokuratora, referendarza sądowego, asesora sądowego, asystenta sędziego, komornika, adwokata, radcy prawnego oraz notariusza. Choć kwestie ich funkcjonowania są istotne z punktu widzenia całego społeczeństwa (są to zawody zaufania publicznego), to do tej pory na rynku literatury prawniczej brakowało pozycji, która kompleksowo omawiałaby temat wykonywania poszczególnych zawodów prawniczych. Niniejsza książka wypełnia tę istotną lukę. Autorzy podjęli niełatwą próbę systematyzacji zagadnień, niejednokrotnie mierząc się z problemami wynikającymi z wprowadzenia wielu zmian ustawodawczych (co dotyczy zwłaszcza zawodu sędziego) oraz kryzysem praworządności, który w pierwszej kolejności dotyka właśnie osoby wykonujące zawody prawnicze.

W pierwszych dwóch częściach opracowania czytelnicy odnajdą rozważania natury ogólnej na temat pojęcia i rodzajów zawodów prawniczych, genezy i ewolucji regulacji prawnych dotyczących takich zawodów, a także prawnych uwarunkowań związanych z ich wykonywaniem w kontekście unormowań prawa międzynarodowego, prawa europejskiego oraz Konstytucji RP. W kolejnych częściach omówiono obowiązujące regulacje prawne odnoszące się do poszczególnych zawodów prawniczych, wykonywanych zarówno w ramach służby publicznej, jak i poza nią.

Autorami tomu są uznani przedstawiciele nauki prawa pracy i prawa zabezpieczenia społecznego, jak również praktycy – osoby wykonujące poszczególne zawody prawnicze, znające problemy zarówno z tym związane, jak i dotyczące funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Publikacja jest przeznaczona nie tylko dla przedstawicieli nauki prawa, lecz także – a może przede wszystkim – dla osób wykonujących poszczególne zawody prawnicze. Będzie ponadto doskonałym źródłem wiedzy dla wszystkich zainteresowanych pozyskaniem wiedzy w zakresie funkcjonowania zawodów związanych z polskim wymiarem sprawiedliwości.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

CENA 299 Zł (W TYM 5% VAT)